Lakivaliokunnalle
STM, Taulukko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasta koskevista suunnitelmista ja päätöksistä 24.5.2018

Nykytila (nykytila säilyisi, mutta substanssilakien sanamuodot tullaan jatkossa tarkistamaan sote-uudistuksen mukaisiksi)

Suunnitelman/päätöksen säädöspohja	**Mikä taho tekee**	**Oikeudellinen velvoittavuus**	**Oikeusturvakeinot**
Sosiaalihuollon suunnitelmat • Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 7 §: palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma • Sosiaalihuoltolaki 39 §: asiakassuunnitelma • Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (vanhuspalvelulaki) 16 §: palvelusuunnitelma • Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki) 3 a § 2 momentti: palvelusuunnitelma • Lastensuojelulaki 30 §: asiakassuunnitelma (substanssilait tullaan jatkossa tarkistamaan sote-uudistuksen mukaisiksi)	Järjestämisvastuussa olevan kunnan sosiaalihuollon viranomainen (käytännössä esim. sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja) Täysin yksityisessä sosiaalihuollossa eli asiakkaan itse maksamassa sosiaalihuollossa sosiaalihuollon asiakaslain 7 §:n mukaisen suunnitelman laatii palvelujen tuottaja.	Luonteeltaan palvelu- tms. suunnitelma ei ole sellainen asiakirja, johon perustuen asiakkaalle syntyisi oikeus vaatia suunnitelmaan sisältyviä palveluja. Suunnitelman tärkeä tavoite on saada asiakas ja työntekijä sitoutumaan yhteiseen prosessiin. Suunnitelmalla edistettäisiin sitä, että asiakkaan toivomukset ja mielipide häntä itseään koskevassa asiassa entistä paremmin otettaisiin huomioon. Suunnitelmassa voidaan yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa sopia siitä, mihin toiminnan aikana pyritään ja kuinka tavoitteen saavuttamiseksi edetään. Suunnitelmaa voitaisiin toiminnan edistyessä muuttaa joustavasti asiakkaan tarpeiden tai olosuhteiden muutoin muuttuessa.	Suunnitelman tekeminen on tosiasiallista hallintotoimintaa eikä siitä voi valittaa tuomioistuimeen. Asiakas voi tehdä esim. muistutuksen palvelun tuottajalle tai kantelun valvovalle viranomaiselle, jos on tyytymätön suunnitelmaan tai siihen, ettei sitä ole tehty.

Terveydenhuollon hoitosuunnitelmat Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 4 a § Terveydenhuoltolaki 24 § (Hoidon ja kuntoutuksen toteutukselle on tarvittaessa laadittava hoito- ja palvelusuunnitelma siten kuin potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 a §:ssä säädetään.) Terveydenhuoltolaki 29 § 2 mom. (Lääkinnällisen kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö on määriteltävä kirjallisessa yksilöllisessä kuntoutussuunnitelmassa.) (substanssilait tullaan jatkossa tarkistamaan sote-uudistuksen mukaisiksi)	Terveydenhuollon palvelujen järjestäjä (kunnan terveydenhuollon viranomainen (terveyskeskus), sairaanhoitopiiri (sairaala)). Käytännössä yleensä lääkäri laatii hoitosuunnitelman yhdessä mahdollisten muiden ammattihenkilöiden kanssa. Täysin yksityisessä terveydenhuollossa eli asiakkaan itse maksamassa terveydenhuollossa suunnitelman laatii palvelujen tuottaja.	Luonteeltaan hoito- tms. suunnitelma ei ole sellainen asiakirja, johon perustuen asiakkaalle syntyisi oikeus vaatia suunnitelmaan sisältyviä palveluja.	Suunnitelman tekeminen on tosiasiallista hallintotoimintaa eikä siitä voi valittaa tuomioistuimeen. Asiakas voi tehdä esim. muistutuksen palvelun tuottajalle tai kantelun valvovalle viranomaiselle, jos on tyytymätön suunnitelmaan.
Sosiaalipalveluja koskevat päätökset Sosiaalihuoltolaki 45 § Muut sosiaalihuollon erityislait (substanssilait tullaan jatkossa tarkistamaan sote-uudistuksen mukaisiksi)	Järjestämisvastuussa olevan kunnan sosiaalihuollon viranomainen (käytännössä esim. sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja)	Hallintopäätös on oikeudellisesti velvoittava ja luo asiakkaalle oikeuden saada päätöksen mukainen palvelu.	Päätökseen voi hakea muutosta. Useimmiten valituksen tekemistä edeltää oikaisuvaatimuksen tekeminen kunnan toimivaltaiselle toimielimelle (jatkossa maakunnan toimivaltaiselle toimielimelle tai viranhaltijalle). Oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä voi tehdä hallintovalituksen hallinto-oikeuteen.

Terveydenhuollon hoitopäätökset Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 22 § ”Laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta. Vastaavasti laillistettu hammaslääkäri päättää potilaan hammaslääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta.”	Potilasta hoitava lääkäri	Potilas saa lääkärin hänelle tarpeelliseksi arvioiman hoidon. Potilaalla ei ole oikeutta saada sellaista hoitoa, jota lääkäri ei ole arvioinut hänelle lääketieteellisesti tarpeelliseksi. Potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietystä hoidosta tai hoitotoimenpiteestä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. (potilaslaki 6 §) Hoidon edetessä tai uusien tutkimusten tms. seikkojen ilmetessä, lääkäri voi myös arvioida potilaan hoidon tarpeen toisin, jolloin hoitosuunnitelmaa muutetaan.	Lääkärin hoitopäätös on tosiasiallista hallintotoimintaa eikä siitä voi valittaa tuomioistuimeen. Asiakas voi tehdä esim. muistutuksen palvelun tuottajalle tai kantelun valvovalle viranomaiselle, jos on tyytymätön saamaansa hoitoon tai siihen, ettei ole saanut haluamaansa hoitoa. Terveydenhuollon palvelujen järjestämisen tai niiden kustannusten osalta asiakkaalla on mahdollisuus saattaa asia käsiteltäväksi hallintooikeuteen hallintoriita-asiana, jos asiakas ei ole saanut tarvitsemaansa maakunnan järjestämisvastuulla olevaa terveydenhuollon palvelua, vaan on joutunut hankkimaan sen omalla kustannuksellaan. (hallintolainkäyttölaki 69 §)

Ehdotetun valinnanvapauslain mukainen asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelman säädöspohja	**Mikä taho laatii**	**Oikeudellinen velvoittavuus**	**Oikeusturvakeinot**
Valinnanvapauslaki 2 § 3 kohta, 5 §, 33 §, 34 §	Asiakkaalle laaditaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakassuunnitelma siten kuin siitä erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon (edellä kuvatuissa) eri substanssilaeissa säädetään. Eri lakien mukaan laadittavat suunnitelmat laadittaisiin yhteen samaan suunnitelmaan. Asiakassuunnitelman on katettava kaikki asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tuotantovastuusta riippumatta. Jos asiakkaan palvelutarve muuttuu, asiakassuunnitelmaa on muutettava vastaavasti. Maakunnan liikelaitos, sosiaali- ja terveyskeskus ja suun hoidon yksikkö ovat kukin omalta osaltaan vastuussa suunnitelman laatimisesta. Maakunnan liikelaitos vastaa siitä, että asiakassuunnitelma muodostaa asiakkaan palvelutarpeen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. (5 §) Suoran valinnan palveluntuottajan on laadittava asiakkaalle annettavia suoran valinnan palveluja koskeva asiakassuunnitelman osuus siten kuin siitä erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon eri substanssilaeissa säädetään. (33 §) Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta muissa kuin suoran valinnan palveluissa. Lisäksi maakunnan liikelaitos on kokonaisvastuussa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelman laadinnasta, kun asiakas saa suoran valinnan palvelujen lisäksi maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevia palveluja. (34 §)	Kaikkien valinnanvapauslain mukaisten palvelujen tuottajien on järjestämislain 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyllä tavalla toteutettava tuottamansa palvelut asiakkaalle asiakassuunnitelman mukaisesti. (5 §) Maakunta valvoo tuottajia 81 §:n perusteella. Jos palveluntuottajan toiminnassa ilmenee mahdollisia epäkohtia tai puutteita (tuottaja ei esim. noudata asiakassuunnitelmaa), maakunnan on pyydettävä palveluntuottajalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä maakunnan on vaadittava niiden korjaamista asettamassaan riittävässä määräajassa. Maakunnan oikeudesta alentaa tai pidättää palveluntuottajalle maksettavaa korvausta palveluissa ilmenneiden puutteiden vuoksi säädettäisiin 72 §:ssä.	Suunnitelman tekeminen on tosiasiallista hallintotoimintaa eikä asiakas voi valittaa siitä tuomioistuimeen. Asiakas voi tehdä esim. muistutuksen palvelun tuottajalle tai kantelun valvovalle viranomaiselle, jos on tyytymätön suunnitelmaan tai siihen, ettei sitä ole tehty. Palveluntuottaja ei voi myöskään valittaa asiakassuunnitelmasta. Yksityisen suoran valinnan palveluntuottajan ja maakunnan välistä sopimusta koskevat riita-asiat käsitellään hallintoriita-asiana siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

	Maakunnan liikelaitos voi 3 momentissa säädettyä noudattaen arvioida asiakkaan palvelutarpeen ja laatia asiakassuunnitelman myös suoran valinnan palvelujen osalta, jos se on asiakkaan palvelutarve huomioon ottaen perusteltua. Suoran valinnan palveluntuottajan on järjestämislain 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyllä tavalla toteutettava asiakkaan palvelut tuottamiensa palvelujen osalta asiakassuunnitelman mukaisesti. (34 §)	Jollei suoran valinnan palveluntuottaja tai asiakassetelipalveluntuottaja korjaa epäkohtia tai puutteita maakunnan asettamassa määräajassa, eivätkä 72 §:ssä tarkoitetut keinot (korvauksen pidättäminen tai alentaminen) ole riittäviä tai soveltuvia, maakunnan on ryhdyttävä 47 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn hyväksymisen peruuttamiseksi ja 50 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi.	